

ТИПОВІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ НЕГАТИВНОЇ ОЦІНКИ У КРИТИЦІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ НАУКОВИХ СТАТЕЙ З ПОЛІТОЛОГІЇ)

Анотація. У статті наводиться аналіз засобів вираження негативної оцінки у критиці в англомовних наукових статтях з політології – одного з видів наукової статті – провідного жанру наукового дискурсу. Продemonстровано, що негативна оцінка у критичних зауваженнях у статтях зазначеного типу може бути виражена експліцитно та імпліцитно. За експліцитного способу вираження негативної оцінки застосовуються оцінні маркери – лексичні та лексико-граматичні засоби. До лексичних засобів належать мовні одиниці, що використовуються для актуалізації негативної оцінки, серед котрих найбільшу питому вагу мають прикметники, іменники, дієслова та прислівники. Лексико-граматичний тип утворюється за низкою зразків, які можуть бути зведені до структури загальнозаперечного речення. Типові для критичних зауважень з англомовних наукових статей з політології експліцитні лексико-граматичні засоби вираження негативної оцінки включають заперечення присудка, додатка та підмета, що здійснюються за допомогою застосування негаторів. Імпліцитний спосіб вираження негативної оцінки реалізується за допомогою мовних одиниць позитивної чи нейтральної семантики, які разом в контексті надають висловленню негативного оцінного значення і у переважній більшості випадків вказують на необхідність здійснення подальших дій або мають футуральну семантику. Установлено, що експліцитний спосіб вираження негативної оцінки у критичних зауваженнях в англомовних наукових статтях з політології суттєво переважає імпліцитний. При цьому, що стосується експліцитної вербалізації негативної оцінки, лексичні засоби використовуються частіше, ніж лексико-граматичні.

Ключові слова: англомовний науковий дискурс, експліцитні засоби, жанр, імпліцитні засоби, критика, критичне зауваження, лексико-граматичні засоби, лексичні засоби, наукова стаття з політології, негативна оцінка.

Balatska O.L.

Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University

TYPICAL MEANS OF NEGATIVE EVALUATION IN CRITICISM (ON THE MATERIAL OF THE ENGLISH-LANGUAGE RESEARCH ARTICLES IN POLITICAL SCIENCE)

Summary. The article analyzes typical means of expressing negative evaluation in criticism in English-language research articles in Political science, which are considered to belong to one of the types of the research article – the leading genre of scientific discourse. It has been demonstrated that negative evaluation in critical remarks in English-language research articles in Political science can be expressed explicitly and implicitly. Explicit way of expressing negative evaluation uses markers, i.e. lexical and lexico-grammatical means. Lexical means include linguistic units typical for expressing negative evaluation, among which adjectives, nouns, verbs, and adverbs are the most numerous. Lexico-grammatical way of expressing negative evaluation is formed according to a number of patterns, which can be reduced to the structure of the general negative sentence. Typical for critical remarks in English-language research articles in Political science explicit lexico-grammatical means of negative evaluation include negation of the predicate, object and subject of the sentence carried out by means of using specific negators. Implicit way of expressing negative evaluation is performed with the help of linguistic units with positive or neutral semantics, which collectively in the context give negative semantics to the utterance and typically indicate the need for further action or have future meaning. It has been established that explicit means of negative evaluation in critical remarks in English-language research articles in Political science are more frequently used than implicit ones. Furthermore, as far as explicit means of negative evaluation are concerned, explicit lexical means are used more often than lexico-grammatical ones.

Keywords: critical remark, criticism, English-language scientific discourse, explicit means, genre, implicit means, lexical means, lexico-grammatical means, negative evaluation, research article in political science.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві, яке у світовому масштабі здійснює перехід від індустріального / постіндустріального до інформаційного, наука відіграє важливу роль, тому значна увага дослідників-мовознавців приділяється вивченню наукової комунікації, за посередництвом якої здійснюється поширення наукового досвіду в середовищі фахівців.

Оскільки для наукової спільноти сьогодення англійська мова стала мовою міжнародного спілкування (*lingua franca*) [11–13 та ін.], вивчення норм та особливостей англомовної наукової комунікації набуває особливої значущості. Тому протягом тривалого часу спостерігаємо посилення уваги мовознавців до вивчення різноманітних ас-

пектів англомовного наукового дискурсу [4; 9; 10], зокрема його жанрів [5; 21], чільне місце серед котрих займає наукова стаття [5; 21], яка містить такий обов'язковий компонент як критику.

Знання про наукову критику, об'єктивовану в англомовній науковій статті, вважаємо корисним як для розвитку лінгвістичної теорії, так і для практичного застосування вітчизняними науковцями – представниками різних дисциплін, які сьогодні все більше прагнуть інтеграції у світове наукове співтовариство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова критика неодноразово була об'єктом наукових розвідок [6–8; 14–20], причому останні висновки переважно закордонними вченими, які на-

голошують на недостатній вивченості цього об'єкта спостереження [10]. Зокрема у науковій літературі описано формально-структурні, змістові та функціональні характеристики критичних зауважень в англомовній науковій статті [1; 2; 6; 7 та ін.].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність публікацій, присвячених аналізу засобів вираження негативної оцінки у критичних зауваженнях в англомовній науковій статті у цілому [1], окремого висвітлення потребують засоби актуалізації аксіологічного змісту у критичних зауваженнях з наукових статей з окремих дисциплін, зокрема з політології.

Мета. Приймаючи до уваги надзвичайно велике значення критики для розвитку наукової думки та зростання необхідності здійснення англомовних публікацій у закордонних виданнях, було поставлено за мету виокремити та проаналізувати засоби вираження негативної оцінки в англомовних наукових статтях з політології.

Виклад основного матеріалу. Наявні розвідки засвідчують, що критика – це процес та результат розумової діяльності людини, реалізований у формі активної мовленнєвої діяльності [3, с. 12], інакше кажучи, явище дискурсивної природи, яке має вивчатися в термінах відповідної теорії. Тому критику / критичне зауваження (КЗ) визначаємо як вербально виражене негативне ставлення автора до певного (фрагмента) наукового дослідження [1, с. 1].

У результаті аналізу фактичного матеріалу, яким були 259 критичних зауважень, отриманих з 35 статей з політології, опублікованих в електронних наукових журналах Великої Британії та США за 2009–2011 рр., було встановлено, що негативна оцінка (аксіологічний зміст критики / КЗ) в англомовних наукових статтях з політології (АНСП) може бути виражена як у експліцитний, так і в імпліцитний спосіб.

Експліцитне вираження оцінки – прямий спосіб об'єктивації ставлення суб'єкта до об'єкта, здійснюється за допомогою використання лексичних або лексико-граматичних засобів, відповідно КЗ, у котрих негативна оцінка виражена у експліцитний спосіб, можна поділити на два типи.

У КЗ першого типу негативна оцінка вербалізується за допомогою експліцитних **лексичних** засобів (57,54% від усіх КЗ з АНСП).

Частиномовний аналіз експліцитних лексичних засобів вираження негативної оцінки у критиці в АНСП продемонстрував, що до їхнього числа належать прикметники, іменники, дієслова та прислівники.

Найбільшу питому вагу серед мовних одиниць, які застосовуються для вираження експліцитної оцінки в КЗ з АНСП, мають прикметники (38,02% від усіх експліцитних лексичних засобів актуалізації негативної оцінки), серед котрих було зафіксовані, приміром: *anecdotal, bad, controversial, difficult, faulty, inappropriate, inconsistent, incorrect, irrational, irresponsible, poor, problematic, questionable, useless, wrong* та ін., наприклад:

(1) *However, research is of **poor** quality in small and medium-sized firms, apart from those already involved in high-tech production.*

У КЗ з АНСП для вираження негативної оцінки трохи рідше використовуються іменники (36,55% від усіх експліцитних лексичних засобів актуалізації негативної оцінки), серед яких були зафіксовані такі: *damage, danger, drawback, error, fallacy, failure, gap, imperfection, inadequacy, lack, limitation, problem, oversimplification* тощо, наприклад:

(2) *The present class divisions emphasized by #OWS, where a monolithic class of merely 1% of the population is having more combined wealth than 99% of the population, is only a half truth, or better an **oversimplification**.*

Меншою кількістю у проаналізованих фрагментах представлені дієслова з негативною семантикою (17,3% від усіх експліцитних лексичних засобів актуалізації негативної оцінки, серед яких були зафіксовані: *doubt, fail, ignore, lack, limit, miss, misuse, overvalue, overuse*, і т. д.:

(3) *In addition, polls and surveys **miss** approximately a quarter of adults (Brehm, 1993; Smith, 1983), and those unlikely to be respondents are also unlikely to read books.*

Частка **прислівників** – маркерів негативної оцінки у проаналізованих КЗ з АНСП була несуттєвою (8,15% від усіх лексичних засобів експліцитного вираження оцінки в КЗ), серед них, наприклад, виявилися такі: *inadequately, incorrectly, hardly any, negatively, only, rather (than)*:

(4) *In 2009, Young embarrassed TSA by posting an **inadequately** redacted manual that included airport metal detectors settings and a list of countries whose passport-holders require special scrutiny.*

У КЗ другого – **лексико-граматичного** – типу негативна оцінка експліцитно вербалізується за допомогою граматичних засобів – операторів заперечення – негативів у поєднанні з лексичними одиницями позитивної або нейтральної семантики [1] (17,15% від усіх КЗ в АНСП).

Як свідчить аналіз матеріалу, найбільшу питому вагу в КЗ з АНСП має заперечення **присудка** (65,15% від усіх зареєстрованих лексико-граматичних засобів), яке здійснюється за допомогою негатора – заперечної частки *not (n't)* за двома моделями.

Перша модель – заперечення складеного дієслівного присудка (70,9% від усіх КЗ в АНСП, в яких використовується заперечення присудка), що зазвичай реалізується у таких модифікаціях:

• Допоміжне дієслово *do* у формі теперішнього або минулого часу + *not* + основне дієслово (29,9% від усіх КЗ з АНСП, в яких заперечується присудок), наприклад:

(5) *As mentioned above PPS possibly causes many analytical and political caveats because it **does not** reflect the real regional price levels.*

• Модальне дієслово + *not* + основне дієслово (18,19% від усіх КЗ з АНСП, у котрих використовується заперечення присудка), приміром:

(6) *Though both exercise design doctrine and the literature include discussion of exercises of varying levels of realism, we **could not** find a systematic examination of the different ways the realism of an exercise is “relaxed” and how the different options affect the potential value of the information coming out of an exercise.*

Друга модель – заперечення складеного іменного присудка (33,73% від усіх КЗ в АНСП, у котрих зафіксовано заперечення присудка) в КЗ з

АНСП – можна представити у такому вигляді: дієслово *be* у формі теперішнього або минулого часу + *not* + іменна частина, подана прикметником або пасивним дієприкметником, наприклад:

(7) <...> *in a number of cases examined by the committee, it is not clear what problem is being addressed.*

Окрім заперечення присудка в КЗ з АНСП, застосовується також заперечення **додатка** (13,92% від усіх лексико-граматичних засобів) із використанням заперечного займенника *no*, що здійснюється за моделлю:

• (формальний) підмет + *be, etc.* + *no* + додаток, наприклад:

(8) *There is no analysis of the Systemic causes of the multidimensional crisis we face.*

У КЗ в АНСП було зареєстровано також заперечення **підмета** (10,9% від усіх лексико-граматичних засобів), що реалізується за моделлю:

• негатор (*no*) + підмет:

(9) *Despite the necessity and urgency of accurate regional price statistics demonstrated above no deeper research has been undertaken in this field yet as far as we know either on national or international grounds.*

Як зазначалося, негативна оцінка в КЗ в АНСП також може бути об'єктивована в **імплі-**

цитний спосіб (25,34% від усіх КЗ з АНСП). Для цього в АНСП зазвичай застосовуються мовні одиниці позитивної чи нейтральної семантики, котрі в своїй сукупності в контексті надають висловленню негативного оцінного значення та можуть вказувати на необхідність здійснення подальших дій або мати футуральну семантику:

(10) *Scholars need to pay more attention to the relationships between patterns of everyday life and political attitudes and behavior.*

Висновки і пропозиції. Таким чином, проведене дослідження дає змогу прийти до висновку про те, що засоби вираження негативної оцінки в критичних зауваженнях з англомовних наукових статей з політології досить різноманітні. При цьому експліцитний спосіб вираження негативної оцінки має значно більшу питому вагу, аніж імпліцитний. Крім того, у межах експліцитного вираження оцінки у критичних зауваженнях з англомовних наукових статей з політології лексичні засоби переважають над лексико-граматичними.

Перспективи подальшої роботи вбачаємо у детальному вивченні засобів вираження негативної оцінки в англомовних наукових статтях з інших дисциплін.

Список літератури:

1. Балацька О.Л. Дискурсивні властивості критики в англомовній науковій статті : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 – германські мови. Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. Харків, 2013. 20 с.
2. Балацька О.Л. Експліцитні лексико-граматичні засоби актуалізації аксіологічного змісту у критичних зауваженнях англомовної наукової статті. *Наукові записки*. Випуск 130. Серія : Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. С. 218–221.
3. Гаврилова Н.В. Лингвокультурный концепт «КРИТИКА» и его функционирование в педагогическом дискурсе : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка». Волгоград, 2007. 20 с.
4. Ільченко О.М. Етикет англомовного наукового дискурсу. Київ : Політехніка, 2002. 288 с.
5. Яхонтова Т.В. Лінгвістична генологія наукової комунікації. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2009. 420 с.
6. Crossed Words : Criticism in Scholarly Writing / [Ed. Françoise Salager-Meyer, Beverly A Lewin]. Peter Lang Publishing, Incorporated, 2011. 371 p.
7. Fagan A., Martin Martin P. The use of critical speech acts in psychology and chemistry research papers. *Iberica*. 2004. No. 8. P. 125–137.
8. Giannoni S. Negative Evaluation in Academic Discourse. A Comparison of English and Italian Research Articles. *Linguistica e Filologia*. 2005. No. 20. P. 71–99.
9. Hyland K. Academic Discourse: English In A Global Context. Bloomsbury, 2009. 256 p.
10. Hyland K. Disciplinary discourses : Social interactions in academic writing. Michigan : University of Michigan Press, 2004. 211 p.
11. Ljosland R. English as an Academic Lingua Franca : Language policies and multilingual practices in a Norwegian university. *Journal of Pragmatics*. 2011. Volume 43, Issue 4. P. 991–1004.
12. Jenkins J. English as a Lingua Franca : Attitude and Identity. Oxford : Oxford University Press, 2007. 284 p.
13. Mauranen A., Ranta E. English as a Lingua Franca : Studies and Findings. Cambridge Scholars Publishing, Cambridge Scholars, 2010. 385 p.
14. Moreno A.I., Suarez L. A study of critical attitude across English and Spanish academic book reviews. *Journal of English for Academic Purposes*. 2008. No. 7. P. 15–26.
15. Moreno A.I., Suarez L. Academic book reviews in English and Spanish : Is “giving reasons for critical comments” a universal politeness strategy? *Constructing Interpersonality : Multiple Perspectives and applications to written academic discourse* [Ed. by R. Lorés-Sanz, P. Mur-Dueñas, E. Lafuente-Millán]. Cambridge : Cambridge Scholars, 2010. P. 137–160.
16. Mur-Dueñas P. Critical Acts in Published and Unpublished Research Article Introductions in English : A Look into the Writing for Publication Process [Electronic resource]. *International Advances in Writing Research : Cultures, Places, Measures*. Parlor Press. The WAC Clearinghouse. 2012. P. 403–420. URL: <http://wac.colostate.edu/books/wrab2011/>
17. Salager-Meyer F. From Self-Highlightedness to Self-Effacement : A Genre-Based Study of the Socio-Pragmatic Function of Criticism in Medical Discourse. *LSP & Professional Communication*. 2001. Volume 1, Number 2. P. 63–84.
18. Salager-Meyer F. Rhetorical evolution of oppositional discourse in French academic writing. *Hermes, Journal of Linguistics*. 2000. No. 25. P. 23–48.
19. Salager-Meyer F. The rationale behind academic conflict : from outright criticism to contextual ‘niche’ creation. *UNESCO-ALSED-LSP*. 1998. No 21(2). P. 4–23.
20. Salager-Meyer F., Alcaraz Ariza M.A., Zambrano N. The scimitar, the dagger, and the glove : Intercultural differences in the rhetoric of criticism in Spanish, French, and English medical discourse. *English for Specific Purposes*. 2003. No. 22. P. 223–247.
21. Swales J.M. Genre Analysis: English in Academic and Research Settings. Cambridge : Cambridge Univ. Press, 1990. 260 p.